

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ТА ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено проблему формування професійної компетентності майбутніх випускників вищих технічних навчальних закладів при розробці освітніх програм для подальшого актуального використання придбаних знань, вмінь та навичок у професійній діяльності. Визначено переваги впровадження професійних стандартів для ринку праці та сфери освіти, їх роль у формуванні якісного трудового потенціалу.

Ключові слова: вища технічна освіта, професійна кваліфікація, компетентнісний підхід, освітні програми, професійні стандарти, освітні програми, формування компетентності.

Постановка проблеми. В умовах швидких змін техніки й технології виробництва компетентнісний підхід стає важливим компонентом освітньої галузі. Тому для випускників вищих технічних навчальних закладів важливо зазначати у документах про освіту професійні кваліфікації, на основі відповідних професійних стандартів, що діють у сфері праці та відображують здатність особи виконувати завдання та обов'язки певного виду професійної діяльності

Проблема визначення та освоєння сучасного змісту освіти взагалі, вищої освіти особливо, є актуальною, як ніколи. Адже від цього залежать темпи (повільні чи прискорені) і характер (сировинно-екстенсивний чи інтенсивно-інноваційний) розвитку країни, її економіки, внутрішніх і зовнішніх суспільних відносин. З огляду на це приєднання України до Болонського процесу, інтеграція в європейські простори вищої освіти і досліджень, прийняття прогресивного Закону України «Про вищу освіту» покликані змінити національну вищу освіту і, зрозуміло, її ключові складники і чинники – освітні програми і відповідні кваліфікації (ступені). А через них і людину, яка передовсім має бути особистістю інноваційного типу. [5, с.4]

Сьогодні пріоритети роботодавців схиляються до випускника вищого технічного навчального закладу, який здатний компетентісно, самостійно та відповідально виконувати складні виробничі завдання, готовий до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності завдяки освіті СВЕ (competence – based education), яка ґрунтується на визначених ринком праці і науково-обґрунтованих компетенціях особистості.

Основна увага акцентується на компетенціях, що сприяють адаптації фахівців до мінливих умов сучасного ринку праці й бурхливого розвитку науки й техніки. Порушена проблема пов'язана з актуальними фаховими питаннями теорії і практики, визначенням їхніх цілей і змісту в нових суспільно-політичних, соціально-економічних та професійних умовах, як раціональним вибором компетентнісних підходів.

Мега статті. Врахування особливостей професійних компетентностей випускників вищих технічних навчальних закладів при формуванні закладом освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом розкриттю сутності та значенню професійних стандартів, обґрунтуванню конкретних рекомендацій стосовно їх розробки присвячені роботи В. М. Захарченка, Л. І. Короткової, В. І. Лугового, Л. Б. Лук'янової, Г. І. Лук'янченко,

Т. М. Десятова, М. І. Пальчук, Н. П. Паршиної та ін. Між тим, багато суттєвих питань щодо розробки професійних стандартів, особливо фахівців з вищою технічною освітою, залишаються ще досі нерозв'язаними.

Викладення основного матеріалу дослідження. Формування професійної компетентності в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців у вищих технічних навчальних закладах свідчить про наявність суперечностей між:

– пріоритетами роботодавців що вимагають від випускника здатності компетентісно, самостійно та відповідально виконувати складні (непередбачувані) виробничі завдання та невідповідністю завдань циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки;

– готовністю випускника до постійного професійного зростання, соціальної та професійної

мобільності та порушенням міждисциплінарності зв'язків;

– об'єктивною ринковою потребою і соціальною значущістю якісної професійної підготовки майбутніх випусників вищих технічних навчальних закладів та структурою і змістом ряду навчальних дисциплін представлених у відповідних нормативних документах що не повною мірою відповідають сучасним тенденціям розвитку ринку праці інформаційних технологій.

Зміни, що відбулися як в інформаційно-освітньому середовищі взагалі, так і в навчальній діяльності, визначаються процесами інформатизації освіти, основними рисами якої є: орієнтація на творчу особистість, розвиток її інтелектуальних і, пізнавальних здібностей; підвищення якості і доступності освіти на основі інформаційних технологій; розвиток відкритої, дистанційної освіти, що забезпечує вибір і реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії особистості; забезпечення безперервної освіти впродовж всього життя людини у зв'язку з необхідністю мобільності і адаптивності особистості до швидкозмінних умов життєдіяльності; інтеграція в світовий освітній простір на основі комунікаційних технологій для підвищення конкурентоспроможності фахівця на світовому ринку праці; формування особливого виду культури особистості, затребуваної в умовах інформаційного суспільства – інформаційної культури особистості та інше.

Вибір педагогічних технологій формування професійної компетентності майбутнього випусника технічного університету обумовлений бажаним результатом професійної підготовки фахівця, тобто – формуванням компетентної особистості згідно стандартам вищої освіти сформувати не лише професійну компетентність фахівця але й, що не менш важливо, особистісну. Так, застосування технології формування творчої особистості у студентів дозволяє сформувати цілий ряд особистісних якостей, серед яких – мотивацію отримання нових та вдосконалення існуючих знань; рефлексію власної діяльності та прагнення до саморозвитку, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності [3].

Згідно з Національним класифікатором України: Класифікатором професій ДК 003:2010, професія – здатність виконувати подібні роботи, які вимагають від особи певної кваліфікації, а робота – певні завдання та обов'язки, що виконані, виконуються чи повинні бути виконані однією особою.

При присвоєнні професійної кваліфікації треба визначити:

- на основі якого стандарту присвоюється професійна кваліфікація;
- яка організація присвоює професійну кваліфікацію;

– яким чином та за якими критеріями здійснюється оцінювання здобувача професійної кваліфікації.

Професійна компетентність, яка формується протягом всього періоду навчання у вищих технічних навчальних закладах, являє собою набір компетенцій, які стосуються роботи з інформацією у всіх її формах і представленнях та використання знань і умінь роботи з інноваційними педагогічними технологіями у розв'язанні професійно-орієнтованих задач. Саме тому, до компетенцій, що стосуються роботи з інформацією, ми відносимо:

1. Уміння визначати об'єкт і предмет дослідження.

2. Уміння добирати літературу, електронні джерела для забезпечення інформаційної потреби.

3. Уміння вірно використовувати цитати.

4. Здатність використовувати різноманітні джерела інформації, в тому числі і Інтернет для пошуку необхідної інформації [3].

За наявністю розробленого професійного стандарту розробляються освітні програми, на рівні вищого навчального закладу, який є складовою стандарту професійної діяльності. При формуванні освітніх програм необхідно враховувати наступні основні аспекти: зв'язок освітньої програми з місією та програмою розвитку вищого навчального закладу; урахування результатів моніторингу кар'єр випусників; аналіз відповідності запланованих результатів навчання потребам ринку праці; наявність зразкових результатів навчання для даного та близьких напрямів, які напрацьовані в інших країнах; наявні ресурси для реалізації програми.

Тому оптимальна організація усього комплексу робіт (підготовка методичного забезпечення, підвищення кваліфікації розробників, створення та опис освітньої програми) мають особливе значення як для результативності самого процесу, так і для забезпечення необхідної якості кінцевого продукту – освітньої програми нового покоління.

Розроблення освітніх програм залежать від предметної області, які визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випусника та роблять кожну освітню програму індивідуальною. Але існують й інші, не менш важливі, компетентності, якими студент оволодіває в

процесі виконання даної освітньої програми, але вони носять універсальний, не прив'язаний до предметної області характер. Це, наприклад, здатність до навчання, креативність, володіння іноземними мовами, базовими інформаційними технологіями тощо. Хоча ці загальні компетентності повинні бути збалансованими із спеціальними компетентностями, при розробленні освітніх програм їх розвиток обов'язково повинен бути запланований [5].

Класифікація фахових компетентностей розподіляється на три види: знання і розуміння в предметній області, когнітивні уміння та навички в предметній області, практичні навички в предметній області.

Згідно із теорією Блума когнітивна (пізнавальна) сфера містить шість послідовних рівнів складності: знання – здатність запам'ятати або відтворити факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи тощо) без необхідності їх розуміння; розуміння – здатність розуміти та інтерпретувати вивчене. (Це означає уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворити словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань.); застосування – здатність використати вивчений матеріал у нових ситуаціях, наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач; аналіз – здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних; синтез – здатність поєднати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю; оцінювання – здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі [6].

На першому етапі розроблення освітньої програми необхідно підготувати її ґрунтовний опис з описанням її структурних одиниць на основі профілю, ключових програмних компетентностей, програмних результатів навчання, розподілу кредитів, вивчених підходів до навчання та оцінювання.

Наступним етапом зазначається перевірка збалансованості та реалістичності освітньої програми, що включає в себе перелік компетентностей необхідних для реалізації досяжності відповідної кваліфікації, присвоєння кількості кредитів для дисциплін загальноосвітнього та професійного циклу навчання.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином для подальшого актуального використання освітньої програми необхідно проводити її моніторинг на відповідність складових компонентів, чіткої структури та плану впровадження в освітній процес. Виконувати моніторинг програми та її компонентів шляхом анкетування студентів та працівників вищих технічних навчальних закладів з метою оцінювання викладання, навчання та оцінювання використовуючи контрольний перелік запитань Tuning для оцінки навчального плану. Також використовувати систему зворотного зв'язку з врахуванням потреб суспільства та наукового середовища.

Модернізація вищої освіти в Україні включає в себе професійну підготовку фахівців вищих технічних навчальних закладів, підвищення відповідальності за створення власної внутрішньої системи забезпечення якості освітніх програм і кваліфікацій та їх реалізації що додають національної і міжнародної репутації вищого технічного навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Десятов Т. М. П.* Професійні стандарти : теоретичні аспекти і методика: методичний посібник /Т. М. Десятов, М. І. Пальчук, Н. П. Паршина // За ред. Ничкало Н. Г. – К.: Видавництво «Арт Економі», 2011. – 234 с.

2. *Жарова О. В.* Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору / О. В. Жарова // Педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх радіотехніків К., 2014. – С. 56 – 61.

3. *Жарова О. В.* Формування інформаційної компетентності майбутніх радіотехніків у процесі професійної підготовки в технічному університеті: дис. кандидата пед.наук: 13.00.04 / О. В. Жарова. – К, 2015. – 191 с.

4.Професійні стандарти: теорія і практика розроблення / авт. кол. Л. І. Короткова, Л. Б. Лук'янова, Г. І. Лук'яненко та ін. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 220 с.

5. Розроблення освітніх програм.Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

6. *Ткачук О. В.* Стандартизація професійного розвитку кадрів: світовий досвід та можливості використання в Україні / О. В. Ткачук // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 3. – Т. 2. – С. 220–

Е. В. Жарова

К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. В статье освещена проблема формирования профессиональной компетентности будущих выпускников высших технических учебных заведений при разработке образовательных программ для дальнейшего актуального использования приобретенных знаний, умений и навыков в профессиональной деятельности. Определены преимущества внедрения профессиональных стандартов для рынка труда и сферы образования, их роль в формировании качественного трудового потенциала.

Ключевые слова: высшее техническое образование, профессиональная квалификация, компетентностный подход, образовательные программы, профессиональные стандарты, образовательные программы, формирование компетентности.

O. Zharova

THE QUESTION OF FORMATION AND PROFESSIONAL STANDARDS EDUCATIONAL PROGRAMMES UNDER MODERNIZATION OF EDUCATION

Summary. In the article the problem of formation of professional competence of graduates of technical schools in developing educational programs to further the actual application of acquired knowledge and skills in professional activities. Advantages implementing professional standards for the labor market and education and their role in shaping the quality of labor potential.

Keywords: higher technical education, professional qualifications, competence approach, educational programs, professional standards, educational programs, formation of competence.